

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شاهرود

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

گروه مدیریت ورزشی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد گرایش مدیریت ورزشی

رتبه بندی و مقایسه تسهیلات ورزشی دانشگاه های استان کرمان با استانداردهای
موجود

استاد راهنما:

دکتر کوروش قهرمان تبریزی

استاد مشاور:

دکتر اسماعیل شریفیان

مؤلف:

هلن حسینی

شهریور ماه ۱۳۹۱

تقدیم به:

دو موجود مقدس، آنان که ناتوان شدند تا من به توانایی برسم و عاشقانه سوختند تا روشنگر راهم باشند و گرما بخش وجودم: پدرم و مادرم، سیمای آسمانی شان تماشاگه امید من است، سایه شان جاودان.

تقدیم به:

همسر فداکارم که پذیرای مشکلات زندگی و تحصیلم بود و با آرامش خاطری که برایم به ارمغان آورد، مجال آموختن را بر من ارزانی داشت، وجود پاک و مهربانش را عاشقانه می ستایم.

تقدیم به:

روشنایی بخشان آسمان زندگیم، زیباترین سروده های پروردگار مهربانم: ساتکین و ناتا که سختی را بر من هموار ساختند.

و تقدیم به:

استاد شایسته و بزرگوارم جناب آقای دکتر کورش قهرمان تبریزی که علم و دانش، بزرگواری و انسانیت را به من آموختند.

و تقدیم به تمام کسانی که خوبیها و محبت هایشان فراموش شدنی نیست.

تشکر و قدردانی:

بدینوسیله مراتب سپاس و تشکر خود را از اساتید بزرگوارم جناب آقای دکتر کوروش قهرمان تبریزی که راهنمایی این پایان نامه را بر عهده داشتند بدلیل حسن تدبیر و هدایت مدبرانه ابراز می دارم .

از جناب آقای دکتر اسماعیل شریفیان بخاطر مشاوره و همکاری صادقانه و پیشنهادات ارزنده شان، صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم.

از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر طهمورث نورایی، بخاطر همراهی ایشان در این پژوهش سپاسگذارم.

از دوستان عزیزم که در طول انجام این پژوهش همواره یاری رسان من بودند کمال تشکر را دارم.

چکیده:

ورزش هر جامعه، بیانگر بخش کامل از زیربنای فرهنگی و اجتماعی هر ملت است. شکی نیست که اقشار جوان و مستعد دانشجوی، شکل دهنده چارچوب فردای کشور بوده و سلامتی و نشاط آنان مساوی با افرادی بهتر و روشن فکرتر است. از آنجا که برنامه های توسعه ورزش دانشجویی بر نیازهای اساسی جوانان منطبق است، بنابراین تحت کنترل در آوردن گستره پتانسیل ورزشی دانشگاه ابزاری سودمند در جهت توسعه سلامت آمار جامعه خواهد بود. اماکن ورزشی بستر اجرایی فعالیت های ورزشی در دانشگاه هاست و کیفیت و کمیت آنها بر اجرای تمرینات و رقابت های ورزشی دانشجویان تأثیر مستقیم دارد. هدف از این پژوهش رتبه بندی و مقایسه تسهیلات ورزشی دانشگاه های استان کرمان با استانداردهای موجود بود. روش تحقیق از نوع توصیفی بوده و گردآوری داده ها به صورت میدانی و از لحاظ هدف در زمره تحقیقات کاربردی بوده است. جهت جمع آوری داده ها از چک لیست های محقق ساخته استفاده شد که برای تعیین روایی، چک لیستها در اختیار ۱۵ تن از مدرسان اماکن ورزشی در دانشگاه ها و صاحب نظران ورزشی قرار گرفت و نظرات و پیشنهادات آنان در چک لیست ها لحاظ شد، سپس برای تعیین عینیت پس از تکمیل چک لیستها جهت ۵ مجموعه ورزشی سرپوشیده و روباز توسط محقق و همکاران، ضریب عینیت معادل ۰/۸۳ بدست آمد. جامعه آماری تمامی دانشگاه های دولتی (N=23) استان کرمان بود که نمونه آماری پژوهش برابر با جامعه آماری در نظر گرفته شد. در این تحقیق از آمار توصیفی برای بررسی داده ها استفاده شد. نتایج نشان داد که، سرانه فضاهای ورزشی سرپوشیده و روباز دانشگاه های دولتی استان کرمان در مقایسه با استاندارد بین المللی آن و در مقایسه با سرانه بدست آمده در ایران بسیار ضعیف بوده و در زمینه تجهیزات عمومی فضاهای ورزشی روباز در مقایسه با استانداردها، بیش از ۶۴ درصد دانشگاه ها در وضعیت ضعیف و خیلی ضعیف قرار داشتند و در زمینه تجهیزات تخصصی اماکن روباز در مقایسه با استاندارد ها، بیش از ۹۰ درصد دانشگاه ها در وضعیت ضعیف و خیلی ضعیف قرار گرفتند. از نظر تجهیزات عمومی اماکن ورزشی سرپوشیده در مقایسه با استانداردها، بیش از ۸۰ درصد دانشگاه ها در وضعیت متوسط و متوسط به بالا قرار گرفتند و همچنین از نظر تجهیزات تخصصی اماکن ورزشی سرپوشیده در مقایسه با استانداردها نیز بیش از ۹۰ درصد دانشگاه ها در وضعیت متوسط و متوسط به بالا قرار گرفتند.

کلید واژه ها: تسهیلات ورزشی، برنامه ریزی، رتبه بندی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : طرح تحقیق

۲	۱-۱ مقدمه.....
۴	۲-۱ تعریف مساله و بیان سوالهای اصلی تحقیق.....
۷	۳-۱ اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....
۸	۴-۱ اهداف تحقیق.....
۸	۱-۴-۱ هدف کلی.....
۸	۲-۴-۱ اهداف اختصاصی.....
۹	۵-۱ سؤالات پژوهش.....
۹	۶-۱ محدودیت های تحقیق.....
۹	۱-۶-۱ محدوده تحقیق.....
۹	۲-۶-۱ محدودیت های خارج از کنترل محقق.....
۹	۷-۱ تعریف واژه های تحقیق.....
۱۰	۱-۷-۱ تعریف نظری واژه های تحقیق.....
۱۰	۲-۷-۱ تعریف عملیاتی واژه های تحقیق.....

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

- ۱-۲ مقدمه..... ۱۳
- ۲-۲ بخش اول : مبانی نظری ۱۳
- ۱-۲-۲ تاریخچه اماکن و تجهیزات و تاسیسات ورزشی ۱۳
- ۲-۲-۲ اهمیت اماکن و تجهیزات و تاسیسات ورزشی ۱۹
- ۳-۲-۲ تقسیم بندی کلی اماکن ورزشی ۲۱
- ۴-۲-۲ انواع اماکن ورزشی ۲۱
- ۵-۲-۲ ملاحظات کلی در طراحی و ساخت اماکن ورزشی ۲۳
- ۶-۲-۲ ملاحظات خاص در طراحی و ساخت سالن های ورزشی..... ۲۴
- ۳-۲ پیشینه تحقیق ۳۱
- ۱-۳-۲ پیشینه تحقیق در داخل کشور ۳۲
- ۲-۳-۲ تحقیقات اجرا شده در خارج کشور ۳۸
- ۴-۲ جمع بندی تحقیقات اجرا شده ۴۳

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- ۱-۳ مقدمه ۴۶
- ۲-۳ روش تحقیق ۴۶
- ۳-۳ جامعه آماری تحقیق ۴۶

۴-۳ نمونه آماری و روش نمونه گیری	۴۶
۵-۳ ابزار جمع آوری داده ها	۴۶
۱-۵-۳ چک لیست ارزشیابی اماکن ورزشی سرپوشیده	۴۶
۲-۵-۳ چک لیست ارزشیابی اماکن ورزشی روباز	۴۷
۶-۳ روایی و پایایی ابزار	۴۷
۷-۳ متغیرهای تحقیق	۴۷
۸-۳ روش اجرایی تحقیق	۴۸
۹-۳ روش های آماری	۴۸

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده های تحقیق

۱-۴ مقدمه	۵۰
۲-۴ آمار توصیفی مربوط به برخی متغیرهای تحقیق	۵۰
۳-۴ سوالات تحقیق	۵۸

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱-۵ مقدمه	۶۵
۲-۵ خلاصه تحقیق	۶۵
۳-۵ بحث و نتیجه گیری	۷۰
۴-۵ پیشنهادات تحقیق	۷۵

۱-۴-۵ پیشنهادات برخواسته از تحقیق ۷۵

۲-۴-۵ پیشنهادات برای پژوهشگران آینده ۷۶

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۲.....	نمودار ۱-۴ درصدهای متعلق به تجهیزات عمومی اماکن روباز و مقایسه با استانداردهای موجود
۵۴.....	نمودار ۲-۴ درصدهای متعلق به تجهیزات تخصصی اماکن روباز و مقایسه با استانداردهای موجود
۵۶.....	نمودار ۳-۴ درصدهای متعلق به تجهیزات عمومی اماکن سرپوشیده و مقایسه با استانداردهای موجود
۵۸.....	نمودار ۳-۴ درصدهای متعلق به تجهیزات تخصصی اماکن سرپوشیده و مقایسه با استانداردهای موجود

فهرست پیوست ها

صفحه	عنوان
۸۱.....	چک لیست ارزشیابی سرانه ورزشی دانشگاه های دولتی استان کرمان
۸۲.....	چک لیست ارزشیابی اماکن ورزشی سرپوشیده دانشگاه های دولتی استان کرمان
۸۵.....	چک لیست ارزشیابی اماکن ورزشی روباز دانشگاه های دولتی استان کرمان
۸۷.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی فوتسال
۸۸.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی هندبال
۸۹.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی والیبال
۹۰.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی بسکتبال
۹۱.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی بدمینتون
۹۲.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی تنیس روی میز
۹۳.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی آمادگی جسمانی و بدنسازی
۹۵.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی ژیمناستیک
۹۶.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی کشتی
۹۷.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی تکواندو و کاراته و جودو
۹۸.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی شنا
۱۰۰.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی هندبال در فضای روباز
۱۰۱.....	چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی والیبال در فضای روباز

- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی بسکتبال در فضای روباز.....۱۰۲
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی بدمینتون در فضای روباز.....۱۰۳
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی فوتبال در فضای روباز.....۱۰۴
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی دوچرخه سواری در فضای روباز.....۱۰۵
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی دو و میدانی در فضای روباز.....۱۰۶
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی تنیس در زمین های روباز.....۱۰۹
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی شنا در استخر روباز.....۱۱۰
- چک لیست ارزشیابی منطقه فعالیت و تجهیزات رشته ورزشی فوتسال در فضای روباز.....۱۱۱

فصل اول

مقدمه و طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

محیط فیزیکی یک محله می تواند مشوق مشارکت فعال افراد در ورزش باشد (سالیس^۱ و همکاران، ۱۹۹۸). بنابراین ما باید درک کنیم که ایجاد امکانات ورزشی جدید برای یک محل، موجب تحریکاتی در جامعه در جهت فراخواندن عملی مردم، بمنظور ایجاد تغییرات در عادت ها، کاهش خطر بیماری ها و ارتقاء زندگی سالم تر می شود. اجتماع و محیط زیست فیزیکی مانند امکانات ورزشی به عنوان بهترین شاخص برای تضمین اینکه مردم از نظر جسمانی فعال هستند پیشنهاد شده است (استاهل^۲ و همکاران، ۲۰۰۱). اماکن ورزشی بستر اجرایی فعالیت های ورزشی است و کمیت و کیفیت آن ها بر اجرای تمرینات و رقابت های ورزشی تأثیر مستقیم دارد (میرکازمی، ۱۳۸۸). محققان روی جایگاه مهم متخصصان با تجربه، تأسیسات و تجهیزات مناسب و قابل استفاده در بهبود وضعیت تربیت بدنی و ورزش مدارس تأکید داشته و فراهم بودن تسهیلات ورزشی و دسترسی آسان به آنها را از عوامل تاثیرگذار بر عضویت دانش آموزان در کلوب های ورزشی و همچنین امکانات ورزشی را عامل موثری در میزان مشارکت جوانان در فعالیتهای بدنی می دانند (فراهانی و همکاران، ۱۳۸۳). صرف نظر از کمبود امکانات ورزشی، یکی از موضوعات مهم در مدیریت مکانهای ورزشی میزان بهره وری از امکانات موجود است. عوامل تاثیرگذار در بهره وری سازمانهای ورزشی به دو دسته کلی عوامل برون سازمانی و عوامل درون سازمانی تقسیم می شود. از اهم عوامل برون سازمانی می توان به تغییرات اجتماعی، تحولات فرهنگی جامعه، وضعیت اقتصادی و معیشتی افراد جامعه نسبت به پدیده تربیت بدنی و ورزش و میزان بهره وری نیروهای متخصص و کارشناسان علوم ورزشی در طراحی و اجرای برنامه های تربیت بدنی و ورزشی و در نهایت بهره وری دیگر سازمانهای فعال کشور نام برد (فراهانی و همکاران، ۱۳۸۳). مسئولین باید در برنامه ریزی ورزشی بسیار دقیق باشند، بدلیل اینکه محیط فیزیکی معمولاً به عنوان یک محیط وسیع با محرک ها و موانع برای هدایت یک زندگی سالم دیده می شود و مسئولین باید ارتباطات مهم بین خط مشی ها و فرصت ارتقاء قوانین یا محدودیت های دیگر در محیط و مشارکت فعال آینده جمعیت در ورزش را کشف نموده و درک کنند (گالاردو^۳ و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به قدرت نفوذ ورزش و رشد آن به عنوان یکی از شاخص های پیشرفت کشورهای جهان، مسئولین شهری و کشوری نمی توانند از سرمایه گذاری در زمینه تجهیزات و تسهیلات ورزشی اجتناب ورزند (برقچی و همکاران، ۲۰۱۰). اماکن ورزشی به عنوان اساسی ترین بخش سخت افزاری در حوزه تربیت بدنی و ورزش و جزء مهمی از تأسیسات سازمانهای انسانی به شمار می روند. با توجه به اینکه تقاضای رو به رشدی برای توسعه امکانات ورزشی وجود دارد، افزایش قدرت و جایگاه تسهیلات ورزشی به

¹- Sallis

²- Stahl

³- Galardo

عنوان ابزار توسعه شهری و شهرسازی به این فرایند توسعه کمک خواهد کرد (برقچی و همکاران، ۲۰۱۰). کشورهای بسیاری بخش زیادی از سرمایه عمومی را در ساخت تسهیلات ورزشی هزینه می کنند (لیمستراند^۱، ۲۰۰۷). با پیشرفت تکنولوژی و گرایش روز افزون مردم جهان نسبت به زندگی شهری و تحرک و فعالیت کمتر، مراکز ورزشی از جمله اماکن ورزشی خصوصی و دولتی در صدد بر آمده اند خلاء موجود را با تمرینات و فعالیت های ورزشی پر کنند، لذا امروزه شاهد توسعه مکان های تفریحی و ورزشی می باشیم (محرم زاده و همکاران، ۱۳۹۰). اجرای مطلوب برنامه های تربیت بدنی و ورزشی مستلزم فراهم آوردن مجموعه ای از شرایط و امکانات است و از جمله مهم ترین این شرایط استفاده از فضاها و تجهیزات و وسایل استاندارد است که براساس معیارهای بین المللی و قوانین مصوب فدراسیون های ورزشی در هر رشته طراحی شده است و به عبارتی ایجاد زمینه بهتر تحقق اهداف تربیت بدنی ضرورت توجه به امکانات، فضاها، تأسیسات و آگاهی از دانش مدیریت تأسیسات ورزشی در جهت حفظ و نگهداری و استفاده بهینه از این امکانات بیش از پیش مطرح است و بر اهمیت موضوع می افزاید (عروف زاده، ۱۳۸۳). ورزش هر جامعه، بیانگر بخش کامل از زیر بنای فرهنگی و اجتماعی هر ملت است. شکی نیست که اقشار جوان و مستعد دانشجو، شکل دهنده چارچوب فردای کشور بوده و سلامتی و نشاط آنان مساوی با افرادی بهتر و روشن فکر تر است. از آنجا که برنامه های توسعه ورزش دانشجویی بر نیازهای اساسی جوانان منطبق است، بنابراین تحت کنترل درآوردن گستره پتانسیل ورزشی دانشگاه ابزاری سودمند در جهت توسعه سلامت آحاد جامعه خواهد بود (میر کاظمی، ۱۳۸۸). برنامه های تربیت بدنی و ورزش کشور به طور عام و در آموزش عالی به طور خاص در دوران سنتی رشد خود باقی مانده است و هنوز استاندارد مشخصی جهت وادار ساختن مسئولین در تأمین حداقل نیازهای مالی و انسانی ورزش دانشجویی مشاهده نمی شود. در ادارات تربیت بدنی دانشگاه ها به دلیل وجود این چالش، مدیران و دست اندرکاران ورزش دانشگاه متناسب با سلیقه و نگرش خود و نیز توانمندی دانشگاه، در خصوص ورزش آن تصمیم گیری و سرمایه گذاری می نمایند (میر کاظمی، ۱۳۸۸).

لذا در جهت افزایش سلامت جسمانی و از بین بردن مشکلات روانی و اجتماعی افراد جامعه و تحقق اهداف تربیت بدنی مدیران و مسئولان از جمله، مدیران سازمان تربیت بدنی، آموزش و پرورش و دانشگاه ها مسئولیت خطیری را در ایجاد فضاها مناسب ورزشی برابر با استاندارد های کشوری و جهانی برعهده دارند (صالح زاده، ۱۳۸۱). بنابراین می توان حداکثر بهره وری را با استفاده از توان علمی مدیران هوشمند و آگاه، جهت سازماندهی و هدایت سیستم ورزش دانشگاه بوجود آورد (میر کاظمی، ۱۳۸۸). بر کردن خلاء گفته شده و توسعه مکانهای ورزشی نیاز به برنامه ریزی مناسب با توجه به وضعیت موجود و استانداردهای لازم خواهد داشت. بر

¹ - Limstrand

طبق آنچه گفته شد اصلی ترین عوامل در توسعه اماکن ورزشی و برنامه ریزی روی آنها در دانشگاه ها عوامل مربوط به سرانه ورزشی که همان نسبت مساحت اماکن ورزشی هر دانشگاه به جمعیت استفاده کننده (دانشجویان هر دانشگاه)، تجهیزات عمومی اماکن ورزشی که ویژگی هایی مانند جایگاه تماشاگران، رختکن ها، سرویس های بهداشتی، سیستم تهویه و سیستم صوت و ... که متعلق به تمامی فضاها بطور عمومی می باشند و برای همه آن ها تجهیزات مشترکی محسوب می شوند، تجهیزات اختصاصی اماکن ورزشی که ویژگی هایی مانند ابعاد زمین ها، مشخصات توپ و تور و دروازه ها و کلیه لوازم ورزشی که برای هر رشته، خاص آن رشته هستند، می باشند و بحث فضاهای روباز ورزشی که زمین های روباز و مسطح، دارای کاربری ورزشی و خط کشی هایی که محدوده بازی را مشخص می کنند، همچنین استخرهای روباز غیر مسقف ساخته شده با استانداردهای لازم هستند و فضاهای ورزشی سرپوشیده که اماکن سرپوشیده ای که بر اساس ضوابط فنی ورزشی برای انجام فعالیت های یک یا چند رشته ورزشی احداث شده اند و استخرهای مسقف با استانداردهای لازم هستند (مظفری، ۱۳۸۸)، که لازم است مورد توجه قرار گیرند. انجام رتبه بندی و مقایسه تسهیلات ورزشی دانشگاه ها با استانداردهای بین المللی می تواند در ایجاد رقابت سازنده و سالم بین دانشگاه ها جهت ارتقاء سطح تسهیلات و همچنین جذب بودجه مناسب از جانب وزارت علوم برای بالا بردن کیفیت و کمیت تسهیلات به سمت استانداردها مؤثر واقع شود.

۱-۲ تعریف مسئله و بیان سؤالات اصلی تحقیق

عوامل بسیاری در انتخاب سبک زندگی افراد در جهت فعال بودن یا نبودن آنها از نظر جسمانی تاثیر گذار هستند. عادت به فعالیت در دوران کودکی و نوجوانی می تواند در اثر عوامل زمینه ساز یک زندگی فعال باشد که خود این امر می تواند تحت تأثیر مسائل دیگری قرار گیرد (هاونر^۱ و همکاران، ۲۰۰۳). ایجاد مکان های مناسب برای ورزش و تفریح، در جهت سالم نگه داشتن افراد و همچنین در دسترس بودن این فضاها برای تمامی ساکنان شهر و بوجود آوردن محیط های آرام می تواند به عنوان عاملی مهم در جهت سلامت روانی و اجتماعی شهروندان عمل نماید. امروزه بعضی از کشورها با بالا رفتن درک عمومی مردم نسبت به اهمیت ورزش و با اهتمام بیشتر مسئولین به مقوله سلامتی فردی و اجتماعی شهروندان، با افزایش نسبی سرانه فضاهای ورزشی در کشور روبرو شده اند (تامپسون^۲ و همکاران، ۲۰۰۵). معضل کمبود امکانات و فضاهای ورزشی در تربیت بدنی و آموزش و پرورش و مدارس حاد تر است. کودکان و نوجوانان کشور که آینده سازان جامعه به شمار می آیند از حداقل امکانات و فضاهای فیزیکی ورزش برخوردارند. مشکل مذکور موجب شده تا عده ای از کارشناسان ورزشی تربیت بدنی و آموزش و پرورش و ورزش کشور در صدد یافتن راه حلی برای آن باشند (فراهانی و

^۱ - Hoehner

^۲ - Thompson

همکاران، ۱۳۸۳). با توجه به تاثیر فعاليت جسماني بر ارتقاء سلامتي و جلوگیری از بيماريها و کاهش ميزان مرگ و مير (استاهل و همکاران، ۲۰۰۱)، بايد امکاناتی در اختيار افراد قرار گیرد که اين امکانات در مناطق مختلف شهرها و کشورها بر اساس فاکتورهاي گسترده شده اند که بايد به دنبال راه هايی برای کشف عوامل تأثير گذار بر روی شرايط و وضعيت امکانات ورزشی در محلات و مناطق مختلف و سازماندهی و مدیریت درست اين امکانات بود. در بعضی تحقيقات انجام شده موانعی شامل دسترسی کم به فضاهای تفریحی، نداشتن برنامه نظام مند تمرینی و محیط نا امن برای عدم شرکت مردم در فعاليت های ورزشی گزارش شده است که اين عوامل تا حدودی با کیفیت اماکن تفریحی مرتبط است (محرم زاده و همکاران، ۱۳۹۰). مسائل مربوط به بناهای ورزشی از قبيل قابليت دسترسی به استخر های شنا، قابل دسترس بودن مراکز مناسب ژيمناستيک و زمين های ورزش (ويکر^۱ و همکاران، ۲۰۰۹) و کیفیت و کميت فضاهایی که ساخته می شوند، می تواند بر گروه های مختلف سنی تأثير گذاشته که اين امر منعکس کننده دانش و تعهد ما نسبت به آینده است. هرگونه اشتباه و سهل انگاری در طراحی و ساخت و نگه داری باعث اتلاف سرمايه ملی خواهد شد و از همه مهمتر تحرك و تفریحات سالم را از نسل آینده خواهد گرفت (محرم زاده و همکاران، ۱۳۹۰). مسئله ی برابری ميزان دسترسی افراد به فضاها و اماکن ورزشی و تفریحی و نزديکی آنها به امکانات محلی هم مورد بحث است و اینکه ویژگی های مهم زندگی از نظر وجود اماکن و تسهیلات مناسب در طراحی شهری در محلات مختلف می تواند با عدم فعاليت فیزیکی افراد در ارتباط باشد و همچنین نابرابری محلات از نظر اقتصادی - اجتماعی نیز تأثير گذار خواهد بود (ون لنس^۲ و همکاران، ۲۰۰۵). با توجه به اینکه ورزش در طی چند دهه اخير، به يک صنعت فعال تبديل شده است و در طی سال های اخير دست خوش تحولات چشم گیری گشته است، در اين خصوص، هریک از قلمرو های علوم اجتماعی مانند جامعه شناسی، روان شناسی و مدیریت به موازات علوم فیزیولوژیکی ورزش در رقابت با یکدیگر، سعی در کشف نایافته ها، ارائه راه حل ها و خدمت رسانی بهتر به مخاطبان خود دارند. بنابر اين ما می توانيم با استفاده از اطلاعات جهانی ورزش در همه قسمت های ورزشی کشور بویژه در اداره مجموعه های ورزشی راهکارهای لازم را به عمل آوريم. بر همین اساس در نظر گرفتن راهکار های مدیریتی مناسب در جهت ایجاد فضاهای بارور هم از لحاظ علمی و هم از لحاظ عملی در فضاهای ورزشی دانشگاه های کشور ضروری به نظر می رسد. اختصاص دادن فضای کافی و مناسب برای اجرای فعاليت ها در دانشگاه ها معضلی است که شاید با وجود اهمیت بسیار زياد کمتر مورد توجه قرار گرفته است (عرب امینی، ۱۳۸۱). ورزش و تربيت بدنی در کشور ايران رشته نوپایی است که هنوز هم تقريباً به شکل سنتی اداره می شود، اگر چه تاکنون تغيير و تحولاتی در اين زمينه انجام شده است، ليکن تا رسيدن به معيارها و استانداردهای جهانی

¹ - Wicker

² - Van lenthe

فاصله ای بسیار وجود دارد، تأسیسات و اماکن ورزشی نیز از این قاعده مستثنی نبوده و هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی برای دستیابی به استانداردهای معمول و مرسوم بین المللی راه درازی در پیش دارد (ایلکاه، ۱۳۸۵). ورزش به طور اعم و دانشگاه ها به طور اخص به عنوان دو نظام متداخل و تأثیر پذیر مطرح شده که نقش بسیار ارزنده ای در ارتقاء سلامت آحاد جامعه به خصوص دانشجویان ایفا می کنند (همتی نژاد، ۱۳۸۰)، بطوری که تجربه ورزشی دانشجویان به عنوان بخش جدایی ناپذیر از آموزش، منجر به افزایش مهارت ها و توانایی های بین فردی آنان می گردد (میر کاظمی، ۱۳۸۸). انجمن ملی ورزش بین دانشکده ای معتقد است که ورزش در دانشگاه ها موجب توسعه فاکتورهای مسئولیت پذیری، احترام، رهبری و جوانمردی در دانشجویان شده و تجربیات آنها را در بخش آموزشی افزایش می دهد (میر کاظمی، ۱۳۸۸). ورزش دانشجویی می تواند بر روی شهرت دانشگاه، تعداد و کیفیت دانشجویان و فرهنگی که در آن کار می کنیم اثر گذار باشد (کریمیان، ۱۳۸۳). هدف اصلی ورزش دانشگاهی، پر کردن اوقات فراغت بوسیله فعالیت های ورزشی و رشد و توسعه استعداد های مختلف دانشجویان است (میر کاظمی، ۱۳۸۸). پس علاوه بر موارد یاد شده، وجود تجهیزات و تسهیلات مناسب و مطابق با استانداردهای موجود نیز می تواند تاثیر بسزایی در حضور گسترده و مشارکت افراد خصوصاً دانشجویان در برنامه های مختلف ورزشی داشته باشد. با توجه به ضرورت ورزش و نیاز به وجود امکانات و اماکن مناسب برای ورزش دانشجویان، افق روشنی از وضعیت اماکن و تسهیلات ورزشی دانشگاه های استان کرمان با توجه به استانداردهای موجود در دست نیست. همچنین بعضی از دانشگاه ها هنوز اماکن ورزشی مستقل و جدایی ندارند و از طرفی با افزایش رو به رشد پذیرش کمی دانشجویان در دانشگاه ها روبه رو هستیم و به نظر می رسد امکانات ورزشی دانشگاه ها همسنگ با این بالا رفتن تعداد دانشجو افزایش نمی یابد، همچنین اینگونه بنظر می رسد که سرانه ورزشی برای دانشجویان کم بوده و با استاندارد جهانی فاصله وجود دارد. با توجه به موارد عنوان شده از آنجایی که وضعیت روشنی از تسهیلات موجود بر اساس استانداردهای لازم در دانشگاه های استان وجود ندارد و به دلیل این ابهام اختصاص بودجه از جانب وزارت علوم در خصوص تسهیلات و تجهیزات صورت نمی گیرد و تسهیلات ورزشی به عنوان جزء کوچکی از ورزش دانشگاه ها بشمار می آید، محقق در پی تعیین رتبه و مقایسه تسهیلات ورزشی دانشگاه های استان کرمان با توجه به استاندارد های موجود بود.

۱-۳ اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

با توجه به اینکه سبک زندگی فعال از نظر جسمانی بطور منظم، با بهبود سلامت و کیفیت زندگی مرتبط است، تشویق افراد برای افزایش شرکت در فعالیت های جسمانی در همه سنین از طریق رواج دادن سلامت عمومی با پیشنهاد نوع و میزان فعالیت جسمانی مورد نیاز برای بالابردن و ترویج سلامتی و جلوگیری از بیماری لازم و مهم

به نظر می‌رسد (پت¹ و همکاران، ۱۹۹۵). اماکن ورزشی به عنوان اساسی‌ترین بخش سخت‌افزاری در حوزه تربیت بدنی و ورزش و جزء مهمی از تأسیسات سازمان‌های انسانی به شمار می‌روند. تفاوت در سبک زندگی افراد جامعه می‌تواند تحت‌تأثیر تفاوتها در محیط فیزیکی و اجتماعی باشد. از طرفی دانش و آگاهی مردم به صورت خاص از برنامه‌ها و فعالیتهای ورزشی و جسمانی می‌تواند در فعال بودن افراد و یا غیر فعال بودن آنها تأثیر گذار باشد (استاهل و همکاران، ۲۰۰۱).

گفته شده دسترسی به فضاها و امکانات تفریحی و شرایط اقتصادی - اجتماعی محل سکونت افراد هم در شرکت افراد در فعالیت جسمانی و سطوح فعالیت جسمانی مردم می‌تواند تأثیر گذار باشد، از جمله پیاده‌روهای طراحی شده در محلات و نواحی زندگی و جذابیت این فضاها برای پیاده روی می‌تواند پتانسیلی برای افزایش پیاده روی و فعالیتهای شدیدتر ورزشی محسوب شود (استاهل و همکاران، ۲۰۰۱). با توجه به اینکه اهمیت تأکید روی ایجاد و خلق یک فرهنگ ورزشی در میان افراد جامعه و نیاز به وجود دیدگاه جدیدی برای توسعه امکانات ورزشی در آینده و همچنین کمبود امکانات و تجهیزات مناسب ورزشی به عنوان یکی از عمده‌ترین مشکلات اجرایی تربیت بدنی در مدارس و دانشگاه‌هاست و اینکه کیفیت و کمیت تسهیلات در حد مناسبی نیست و عدم دسترسی بودن امکانات کارآمد، اهمیت وجود یک برنامه مدون و مناسب لازم بوده و ضرورت دارد (فراهانی و همکاران، ۱۳۸۳). با توجه به نیاز کشور و سیاست‌های جاری مبنی بر افزایش سرانه فضاهای ورزشی، سرمایه‌گذاری کلان در جهت ساخت و توسعه اماکن ورزشی توسط دولت و بخش خصوصی انجام گرفته، ولی بدلیل فقدان یک مرجع مطالعاتی و تخصصی، اغلب اماکن ورزشی احداث شده و یا در دست احداث فاقد استانداردهای ورزشی مهندسی هستند. از این رو در امر آموزش، تمرین و مسابقات که بخشهای اصلی فعالیتهای ورزشی می‌باشند، اخلاص ایجاد شده و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده فاقد دستاوردهای بهینه و کیفی است (شیری، ۱۳۸۸). با توجه به اینکه ما معتقدیم که دانشجویان نسل آینده ساز هستند و ورزش هم از عوامل مهم و تأثیرگذار بر روی این بخش از افراد جامعه است و باعث ارتقاء سطح سلامت دانشجویان می‌شود، از طرفی اهمیت ورزش چنان مشهود شده که در حال حاضر در دانشگاه‌ها مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی تأسیس می‌شوند پس تعیین موقعیت مکانی مناسب، تسهیلات و امکانات خوب و مطابق با استانداردها و برنامه ریزی صحیح برای احداث اماکن و تأسیسات ورزشی در دانشگاه‌ها به منظور بهره‌برداری بهینه و درست از آنها و جلوگیری از دوباره کاری‌ها در زمان حال و آینده امری بسیار مهم است که عدم توجه به این مسئله در بسیاری از موارد موجب استفاده نامناسب از اماکن و همچنین صرف هزینه‌های بیهوده زیادی شده است. براساس تحقیقات انجام شده که تاکنون گفته شد بررسی و مطالعه تأثیر عوامل مختلف از جمله وضعیت تسهیلات و

---

¹ - Pate

امکانات ورزشی با توجه به استانداردهای موجود در کشور ما به خصوص در دانشگاه ها و نیز تاثیر آن بر سلامت عمومی دانشجویان و پیدا کردن راهکارهایی برای این منظور لازم و ضروری به نظر می رسد. با توجه به اینکه ارزیابی ها در دانشگاه ها به صورت کلی در زمینه های مدیریت ورزشی دانشگاه ها و منابع انسانی و تسهیلات ورزشی صورت گرفته، بنظر می رسد تجهیزات و تسهیلات ورزشی بخش ناچیزی از این ارزیابی هستند و رتبه بندی دانشگاه ها بر اساس آن ها جهت جذب بودجه خاص این امکانات ضروری است. امید است بتوانیم با برنامه ریزی مناسب در جهت ساخت، توزیع، استفاده بهینه از اماکن و تسهیلات ورزشی موجود، جلوگیری از هدر رفتن سرمایه و امکانات و از این طریق علاقه مند کردن مردم جامعه و دانشجویان به شرکت در فعالیت های ورزشی اقدام مثبتی انجام گردد.

۴-۱ اهداف تحقیق

۴-۱-۱ هدف کلی:

پژوهش حاضر با هدف رتبه بندی و مقایسه تسهیلات ورزشی دانشگاه های استان کرمان با استانداردهای موجود تنظیم و اجرا گردید.

۴-۱-۲ اهداف اختصاصی:

۱- رتبه بندی وضعیت سرانه فضاهای ورزشی روباز دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استانداردهای موجود.

۲- رتبه بندی وضعیت سرانه فضاهای ورزشی سرپوشیده دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استانداردهای موجود.

۳- رتبه بندی وضعیت تجهیزات عمومی فضاهای روباز دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استاندارد های موجود.

۴- رتبه بندی وضعیت تجهیزات عمومی فضاهای سرپوشیده دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استانداردهای موجود.

۵- رتبه بندی وضعیت تجهیزات اختصاصی فضاهای روباز دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استانداردهای موجود.

۶- رتبه بندی وضعیت تجهیزات اختصاصی فضاهای سرپوشیده دانشگاه های استان کرمان و مقایسه آن با استانداردهای موجود.